سامانە سروشتییەکان: جارێکی دیکە وەزارەتی نەوتی فیدراڵی بەیاننامەیەکی سیاسی بڵاودەکاتەوە

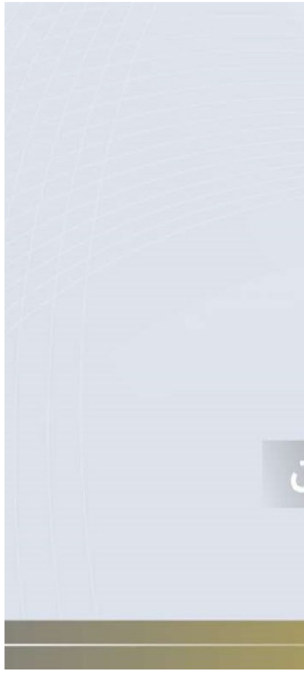

وەزارەتی سامانە سروشتییەکان

وەزارەتی نەوتی عێراق

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان وەڵامی ڕاگەیەنراوێکی وەزارەتی نەوتی فیدراڵ دەداتەوە و ڕاگەیەنراوەکە بە سیاسی ناو دەبات و دەڵێت، دوورە لە ڕاستییە بابەتییەکان؛ دەشڵێت، وەزارەتی نەوتی فیدراڵ ڕەچاوی بنەماکانی هاوبەشیی ڕاستەقینەی نەکردووە کە عێراقی فیدراڵی لەسەر دامەزراوە.

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان وەڵامی ڕاگەیەنراوێکی وەزارەتی نەوتی فیدراڵی دایەوە کە موتڵەع بەدواداچوونی بۆ کردووەو تێیدا ڕایگەیاندووە، وەزارەتی نەوتی فیدراڵ جارێکی دیکە ڕاگەیەنراوەکەی سیاسییە و لەسەر هەمان ڕێباز بەردەوامە و شکستەکانی خۆی کە لە ئەنجامی پەیڕەویکردنی سیاسەتی ناوەندیی ڕووبەڕووی بووەتەوە، خستووەتە ئەستۆی هەرێمی کوردستان و هەرگیز ڕەچاوی بنەماکانی هاوبەشیی ڕاستەقینەی نەکردووە کە عێراقی فیدراڵی لەسەر دامەزراوە.

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان ڕووەوە و وەزارەتی نەوتی فیدراڵ گوتوویەتی: "ئەوان کە بە ئاشکرا و بە بەردەوامی دەستوور پێشێل دەکەن. ئەوە ساڵانێکی زۆرە بەربەستی پەسندکردنی یاسای نەوت و غازی فیدراڵی بوون، یاسایەک کە نوێنەرایەتی بەردی بناغەی چارەسەرکردنی هەموو کێشەکانی پەیوەست بە نەوت دەکات و ئەوە درێژەی بەو سیستمی یاساکانی ڕژێمەکانی پێشوو دەدەن کە بریتی بوو لەو یاساکانی حزبی بەعس کە باوەڕی بەو ناوەندیەتیی هەبوو، بەڵام ئەو سەردەمە بەسەرچوو. یاسای ساڵی 1976 دیارترینی یاساکانی حزبی بەعس بوو کە بە ئاشکرا دژی بنەماکانی سیستمی فیدراڵی و ماددەی و بڕگەی دەستوورییەکانی دەستووری ئێستای عێراقە."

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان لەو بەشێکی دیکەی ڕاگەیەنراوەکەیدا دەڵێت: "ئەوەی بەم سیستم سیاسەتی برسیکردن بەرانبەر بەو هاووڵاتییانی هەرێمی کوردستان پەیڕەو دەکەن و مووچەی و بژێوی ژیانیانتان بڕیوە، ئەمەش پێشێلکردنی سەرەتاییترین مافە مرۆییەکانە و گەورەترین پێشێلکارییەکە. ئەم سیاسەتە سیستماتیکەتان بۆ جێبەجێکردنی پلانی جیاکارییە کە پێچەوانەی دەستوورە و ئەمەش گەورەترین پێشێلکاریتانە."

وەزارەتی سامانە سروشتییەکان گوتووشیەتی، تۆمەتەکانی وەزارەتی نەوتی فیدراڵ لەو بارەی بەقاچاغبردنی نەوتی هەرێمی کوردستان هەوڵێکی ئاشکرایە بۆ چاوپۆشی و لابردنی سەرنجەکان لەسەر پرۆسەکانی بەقاچاغبردن و گەندەڵییەکانی ناوچە جیاجیاکانی عێراق. "ئەوە نەوتی باشووری عێراق بەقاچاغ دەبەن و هەموو جۆرە گەندەڵییەك دەکەن و ڕاپۆرتە ناوخۆیی و دەرەکییەکان شایەتی لەسەر قەبارەی بەفیڕۆدان و گەندەڵییەکانتان دەدەن و نەوت تێکەڵ دەکەن و لەو بری خزمەتکردنی عێراق و گەلەکەی، خزمەت بەو بەرژەوەندیی ئەوانی دیکە دەکەن و بەمەش زیانتان بەو ناووبانگی عێراق و گەلەکەی گەیاندووە."

وەزارەتی سامانە سروشتییەکان جەختی کردووەتەوە، هەرێمی کوردستان هەموو ئەرکەکانی خۆی جێبەجێ کردووە سەرەڕای ئەوەی لایەنی بەرانبەر بەرپرسیارێتی و ئەرکە دەستوورییەکانی خۆی بەجێ نەهێناوە. "کاتێك هەرێمی کوردستان بەرپرسیار دەکەن لەو زیادەی ئۆپێک، هەڵەی خۆیانە، چونکە ئەوە بە ناوی نەوتی عێراقەوە نەوتی خەڵکی دیکە دەفرۆشن. بەو پێی دەستوور مافی هەرێمی کوردستانە دوو هێندەی ئێستا بەرهەمهێنانی نەوت زیاد بکات، بەڵام لە پێناو بەرژەوەندیی گشتیی وڵاتدا، تەنانەت نیوەی ئەم بڕەش بەرهەم ناهێنێت. ئێمە وەکوو وەزارەتی سامانە سروشتییەکان

زیاتر لە 11 ملیۆن بەرمیل نەوتمان ڕادەستی ئەوە کردووە، کەچی یەك دینارتان لە بەرانبەردا بۆ هەرێمی کوردستان نەناردووە، ئەمەش بە ئاشکرا پێشێلکردنی ڕێککەوتنەکان و پابەندبوونە داراییەکانە."

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان هاوکات لە بەشێکی دیکەی ڕاگەیەنراوەکەی کە وەڵامی وەزارەتی نەوتی فیدراڵی داوەتەوە، ڕایگەیاندووە، دەیانەوێت چەند ڕاستییەك بە ڕوونی و بێ هیچ جۆرە دوودڵییەك بۆ ڕای گشتی بخەنە ڕوو، کە بریتین لەم خاڵانە:

1-حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە هەناردەنەکردنەوەی نەوت بەرپرسیار نییە، بەڵکو ئەمە لە ئەنجامی ئەو داوایەی کە وەزارەتی نەوتی فیدراڵ لە دژی وەزارەتی وزەی تورکیا تۆماری کردبوو، کە بووە هۆی وەستانی هەناردەکردن لە 25ـی ئاداری 2023 و زیانی زیاتر لە 25 ملیار دۆلاری بۆ حکوومەتی فیدراڵ و هەرێم و کۆمپانیاکان گەیاندووە.

2- لە ماوەی چەند ڕۆژێکدا بە تایبەتی لە 4ـی نیسانی 2023 ڕێککەوتن لەگەڵ وەزارەتی نەوت کرا بۆ دووبارە دەستپێکردنەوەی هەناردەکردنەوەی نەوتی ڕاگیراوی هەرێمی کوردستان، بەڵام یاسای بودجەی فیدراڵ تێچووی بەرهەمهێنانی بە شێوەیەکی سنووردار دیاریی کردبوو کە بریتی بوو لە (شەش دۆلار بۆ هەر بەرمیلێک)، ئەمەش وایکرد زۆربەی کۆمپانیا بەرهەمهێنەرەکان لەم چوارچێوەیەدا بەرهەمهێنانی نەوت لە هەرێمی کوردستان سنووردار بکەن.

3-لەسەر داوای وەزارەتی نەوت بڕی نەوتی هەرێمی کوردستان گەیەنرایە پاڵاوگەیەک کە بەناوی وەزارەتی نەوتەوە کار دەکات بۆ ماوەی زیاتر لە پێنج مانگ. کۆی گشتی گەیاندن و ڕادەستکردن نەوت لەو ماوەیەدا بریتی بووە لە 11 هەزار و 826 هەزار و 218 بەرمیل، بەڵام سەرەڕای ئەم پابەندبوونەی هەرێمی کوردستان، لە بەرانبەردا یەک دینار بۆ ئەم بڕە خەرج نەکراوە، لە ئەنجامدا کۆمپانیا بەرهەمهێنەرەکانی نەوت گەیاندنی بەرهەمەکانیان بۆ وەزارەتی نەوت سنووردار کرد.

4- لە سەرەتای پێکهێنانی حکوومەتی ئێستای فیدراڵ، لیژنەیەکی هاوبەش بۆ ئامادەکردنی ڕەشنووسی یاسای نەوت و غازی فیدراڵ پێک هێنرا. بۆ ئەم مەبەستە چەند کۆبوونەوەیەك کرا، بەڵام هێشتا ئەم هەوڵانە هیچ ئەنجامیان نەبووە. سستی و دواکەوتنێکی ڕوون لە لایەن حکوومەتی فیدراڵەوە هەیە لە

بەدواداچوون بۆ ئەم پرسە زۆر گرنگە، کە به‌ کلیلی ڕاستغ□قینەی چارەی ناکۆکییە هەڵپەس□رردراوەکانی نێوان هەردوو حکوومەتی فیدراڵ و هه‌رێمی کوردستان داده‌نرێت.

5- بەو پێیەی سیستمی حوکمڕانی لە عێراق سیستمێکی فیدراڵییە، و مافی دەستووری هەرێمە یاسای تایبەتی خۆی هەبێت کە کاروبارەکانی ڕێک دەخات، وەزارەتی سامانە سروشتییەکان لە هەرێمی کوردستان بە پشتبەستن بە یاسای نەوت و غاز ژمارە 22ـی ساڵی 2007 گرێبەستەکانی لەگەڵ کۆمپانیا نێودەوڵەتییەکانی نەوت ئیمزا کرد، ئەگەر کێشەیەکی یاسایی ڕاستغ□قینە لەو گرێبەستانەدا هەبووایە، ئەوا کۆمپانیا نێودەوڵەتییە بەناووبانگەکان به‌بێ بنه‌مای یاسایی بە ملیاران دۆلار وەبەرهێنانیان له‌ هه‌رێمی کوردستان نەدەکرد.

6- عێراق دەستووری هەیە، ئەگەر مادده‌ و بڕگەکانی وه‌کوو خۆی و دوور لە بەرژەوەندیی تەسک لە جێبەجێکردن و لێکدانەوەدا جێبەجێ بکرایە، دۆخی گشتیی وڵات و دۆسیه‌ی نەوت بەتایبەتی، نەدەگەیشتە ئەم ئاستە ئاڵۆز و قه‌یراناوییه‌ی.

7- حکوومەتی هەرێمی کوردستان پابه‌ندی ته‌واوی ئه‌رکه‌کانی بووه‌ سەبارەت بە هەوڵەکان بۆ دووباره‌ دەستپێکردنەوەی هەناردەکردنه‌وه‌ی نه‌وت ڕازی بوو، نەوتی بەرهەمهێنراو لە هەرێمی کوردستان لە ڕێگەی کۆمپانیای بە بازاڕکردنی نەوت (سۆمۆ)ـوه‌ بفرۆشێت و سەرجەم داهاتی فرۆشتن بخاتە گه‌نجینه‌ی دەوڵەت و کۆمپانیایەکی ڕاوێژکاری دیاریی بکرێت بۆ ڕاییکردنی کاره‌کان، هەروەها هه‌ژماری ئیسکرۆ (Account Escrow) بە ناوی کۆمپانیاکان بکاتەوە.

8-کۆمپانیا نەوتییەکان کە لە هەرێمی کوردستان کار دەکەن پێویستە: "پابەند بن بە گرێبەستەکان لە ڕووی مۆدێلی ئابووری و مەرجە بازرگانییەکانی گرێبەستەکەوە، و زیان بە گرێبەستەکان نه‌گه‌یه‌نن بەو پێیەی لە دادگای فیدراڵی و دادگا نێودەوڵەتییەکان ڕێڕەوی یاسایی خۆیان گرتووەتە بەر."

وه‌زاره‌تی سامانه‌ سروشتییه‌کانی حکوومه‌تی هه‌رێمی کوردستان له‌ کۆتاییدا ڕاگه‌یه‌نراوه‌که‌یدا گوتوویه‌تی: "ده‌مانه‌وێت به‌ بیری ئێوه‌ و ڕای گشتیش بهێنینه‌وه‌، ڕێککه‌وتنی کاتیی بۆ دووباره‌ دەستپێکردنەوەی هەناردەکردنه‌وه‌ی نەوتی هه‌رێمی کوردستان که‌ دواتر چه‌ند کۆبوونه‌وه‌ و چاوپێکه‌وتنێکی لێ که‌وته‌وه‌، به‌ڵگه‌یه‌کی یه‌کلاکه‌ره‌وه‌یه‌ که‌ هه‌رێمی کوردستان نه‌رمی نواندووه‌ و ئاماده‌ی هاوکاریی بووه‌، ئه‌مه‌ش بانگه‌شه‌کانی وه‌زاره‌ته‌که‌تان که‌ گوایه‌ کۆبوونه‌وه‌ و دانوستانه‌کانتان له‌گه‌ڵ هه‌رێمی کوردستان بێئه‌نجام بووه‌، پووچه‌ڵ

ده‌کاته‌وه‌.